

lðavellir 30.nóv 2012

Eftirlitsskýrsla

Efni: Skoðun dýralæknis á grasbítum á svæði með gildum yfir viðmiðunarmörkum flúors í grasi, samkvæmt reglugerð [340/2001 um óæskileg efni í fóðri](#).

Dags: 16. Nóv 2012

Framkvæmt af Freydísi Dönu Sigurðardóttur, dýralækni, aðstoðarmaður Erlín Emma Jóhannsdóttir, Náttúrustofu Austurlands.

Staður: Slétta, Áreyjar og hesthúsasvæði á Reyðarfirði.

Inngangur

Undirrituð var beðin að framkvæma skoðun á grasbítum sem voru á landsvæði sem var með flúorgildi yfir viðmiðunarmörkum sumarið 2012. Náttúrustofa Austurlands bað um skoðunina vegna eftirlits með svæðinu.

Haft var samband við grasbítaeigendur á áðurnefndu svæði og þeir heimsóttir sem höfðu aðgengileg dýr, sem höfðu mögulega eða staðfest gengið á áhættusvæði vegna flúorgilda yfir viðmiðunarmörkum.

Alls voru skoðaðir 30 gripir, þ.a. 24 kindur, 5 hross og 1 kálfur. Af kindunum voru 4 veturgamlar og 20 lömb, sem skiptust í 10 sláturlömb, sem slátra á fyrir jól og 10 lífgimbrar. Hrossin skiptust þannig að þar voru 2 folöld, 1 veturgamalt trippi, 1 þriggja vetra trippi og ein hryssa á sjötta vetur sem var nýlega veik.

Þegar átti að velja gripi til skoðunar voru skilyrðin á þá vegu, að fyrst og fremst voru valdir gripir sem vitað var að höfðu verið á beit á áhættusvæði. Einnig var rætt við eigendur hvort þeir hefðu orðið varir við einhver sérstök einkenni hjá dýrum á svæðinu, en það átti bara við um einn grip.

Öll hrossin sem skoðuð voru höfðu verið á beit á svæðum með hækkuðum gildum og öll nema eitt voru auk þess á aldri þar sem tannskipti fara enn fram. Þetta eina eldrahross var valið þar sem það hafði sýnt afbrigðileg hrossasóttareinkenni í september.

Kálfurinn var á tannskiptaaldri, fæddur fyrir u.þ.b. 12 mánuðum og var á beit á áhættusvæði sumarið 2012.

Veturgömlu kindurnar voru valdar þar sem eigandi sagði þær hafa verið á beit á áhættusvæði í sumar. Lífgimbrar voru valdar af handahófi úr 60 gripa hópi og sláturlömbin voru valin úr 25 gripa hópi. Kindur munu allar fá aðgang að saltsteini nú í desember og í vor er reiknað með að

gefið verði fiskimjöl og maís. Allar skepnurnar eru fóðraðar með heyi af þessu sama eða svipuðu svæði.

Skoðun

Skoðunin fór þannig fram að framtennur (insicivas) í öllum gripum voru skoðaðar og myndaðar. Holdamat fór fram með þreifingu á öllum gripum og liðir voru þreifaðir á öllum gripum. Kjálkar á sauðfé voru þreifaðir. Allar niðurstöður skoðunar fóru í töflu hér að neðan. Þá sáust dýrin hreyfa sig og virtust öll hreyfa sig eðlilega en klaufar og hófar voru metnir sjónrænt.

T. = tennur, Á.a = án athugasemda, Gl. = glerungur, Orf = kindabóla, veirusýking

Gripur númer/tegund	Tennur/glerungur	Kjálkar	Liðir, klaufir hófar	Holdamat	annað	Mynd nr.
1100	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a.	3,5	Geld	1
1191	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	3		2
773	Örlítið ójafn glerungur	Á.a	Á.a	3	Orf	3
577	Glerungur jafn og finn	Á.a	Á.a	3		4
580	Ójafn glerungur, mattur í miðju	Á.a.	Útskeif annars á.a	3		5
772	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Útskeif annars á.a	3		6
758	Ójöfnur í tannbrúnum Gl.engar athugas.	Á.a.	Á.a	3,5		7
413	Gl.glansandi,heill, T.Á.a Skarð í einni tönn	Á.a	Á.a	3		8
754	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	3	Orf	9
753	Gl.virðist heill, smá litabreytingar, hvítir og brúnir blettir. T. Á.a	Á.a	Á.a	3	Orf	10
559	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	2,8		11
250	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	3	Orf	12
703	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	2,5	Lystarlaus*	13
609	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	3,5	Breitt bil á milli tanna	14
55	Tennur og gl. á.a	Á.a	Á.a	3,5		15
719	Ein tönn m. (14v) litabreytingum, hinar á.a	Á.a	Á.a	3,2		16
608	Holur í framtönnum (11)með skemmd í gl.	Á.a	Á.a	3,5	Rautt tannhold	17
618	Jafnar tennur ,gl.heill	Á.a	Á.a	3,5		18
236	Tennur og gl. á.a	Á.a	Á.a	3,2		19
126	Gl.glansandi,heill, T.Á.a	Á.a	Á.a	3		20
524	Blettur í skoru á 11 annars tennur og gl. á.a	Kjálki aðeins breiðari hægra	Á.a	3		21

Gripur, nafn/ númer/tegund	Tennur/glerungur	Kjálkar	Liðir,klaufir hófar	Holdamat	annað	Mynd nr.
346	Blettur í skoru á báðum l4.	Á.a	Á.a	2,8		22
1182	Eyðing á tönn l3 á millitanna	Á.a	Á.a	3		23
1123	Gl.glansandi og heill	Á.a	Á.a	3		24
Kvikur hross f. 2011	Tennur og gl. engar athugasemdir	Á.a	Á.a	3.5		25,26
Pegasus hross f 2009	Blettur á l3, annars á.a	Á.a	Á.a	3.8		27
Kálfur 437	Tennur og gl. á.a	Á.a	Á.a	2,5		28
Folald Hans	Tennur brúnleitar,röndóttar	Á.a	Á.a	2,8	Sár tannholdi undir 301	29
Folald Sigurbjörn Fætt júní	Tennur brúnleitar, röndóttar	Á.a	Á.a	2,5	**	30
Dóróthea	Tennur á.a.	Á. a	Á.a	2,5		31,32

* Jaxlar voru skoðaðar án athugasemda Fékk barksterameðhöndlun sem hjálpaði ekki, gimbrin var aflífuð skömmu síðar. Bóndi skoðaði hana sjálfur að innan og fann gula fitu, og ljósa þykka lifur.

** Lítilsháttar blæðing kom frá sári sem skapaðist vegna óvarkárar meðhöndlunar við föngun folalds.

Niðurstaða

Engar breytingar sást á klaufum eða hófum og ekki sást holti. Tvö lömb þóttu útskeif, en talið er að það megi rekja til arfgerðar eða uppeldis, þó annað sé ekki útilokað. Bólgin sár (orf) sást á vörum nokkura lamba vegna veiru sem nær sér oft á strik í lömbum á þessum aldri, stundum vegna svekks ónæmiskerfis. Á einu lambi var annað kjálkabarðið breiðara en hitt sem getur átt sér fleiri skýringar t.d. jaxlaskipti. Tennur flestra dýranna voru að mestu leiti nokkuð heilbrigðar að sjá, þó vissulega væru undantekningar. Að svo stöddu er of snemmt að rekja ástæður þessara undantekninga. Ekki er hægt að benda á bein eða skyndileg eitrunaráhrif flúorinntöku, enda gaf magn flúors í grasi kannski ekki ástæðu til þess. Þó er ekki hægt að útiloka að það hafi átt sér stað í tilviki hrossasóttar Dórótheu, en ein grein sýndi möguleg tengsl þarna á milli (http://www.fluorideresearch.org/413/files/FJ2008_v41_n3_p177-183.pdf).

Vitað er að áhrif hækkaðra flúorsgilda í líkama dýra gætir oft eftir langan tíma og geta því átt eftir að koma fram (http://www.keldur.is/ahrif_oskufalls_bupening, Eggert Gunnarsson, dýralæknir (20.04.2010)). Vegna þessara langtímaáhrifa og þar sem þessi skoðuðu dýr eru enn að taka inn hækkað magn af flúori í heyi, þó það sé um eða undir viðmiðunarmörkum, er full ástæða til að fylgjast með þessum dýrum áfram, skoða þau aftur og mæla flúor í þeim gripum sem verður slátrað. Einnig eru fleiri gripir í áhættuhóp sem ekki náðist til í þessari skoðun.

Freydís Dana Sigurðardóttir, dýralæknir